

3. ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Αιολικός Σταθμός Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας ισχύος 16,8MW στη θέση “ΠΥΡΓΟΣ-ΑΣΥΡΜΑΤΟΣ” της Δημοτικής Ενότητας Κλεισούρας, του Δήμου Καστοριάς, της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς, της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (ΠΕΤ: 2302915026)

4. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΧΟΛΙΩΝ-ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ

Τα σχόλια-παρατηρήσεις μου επί του φακέλου της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του έργου ή δραστηριότητας του στοιχείου 3 έχουν ως εξής :

Σύμφωνα με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο περί περιβαλλοντικής αδειοδότησης (Ν. 4014/2011, όπως ισχύει) ο σχολιασμός θα πρέπει να αφορά σε θέματα που περιλαμβάνονται και αξιολογούνται στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (επιπτώσεις έργου ή δραστηριότητας στο φυσικό ή/και ανθρωπογενές περιβάλλον, σχετικά προληπτικά ή/και επανορθωτικά μέτρα)

(Μπορούν να χρησιμοποιηθούν πρόσθετες σελίδες αν απαιτηθεί):

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ

Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) του έργου «Αιολικός Σταθμός Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας ισχύος 16,8MW στη θέση “ΠΥΡΓΟΣ-ΑΣΥΡΜΑΤΟΣ” της Δημοτικής Ενότητας Κλεισούρας, του Δήμου Καστοριάς, της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς, της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας» (ΠΕΤ: 2302915026).

Το υπό μελέτη έργο αποτελείται από 4 α/γ του κατασκευαστικού οίκου VESTAS, τύπου V150, ονομαστικής ισχύος 4,2 MW έκαστη, με ύψος πλήμνης 105m και διάμετρο πτερωτής 150m, ήτοι συνολικής εγκατεστημένης ισχύος 16,8MW (βλ. σελ. 3 ΜΠΕ). Το υπό μελέτη έργο εσφαλμένως έχει τεθεί υπό διαβούλευση, καθώς δεν έχει εκδοθεί ακόμα βεβαίωση παραγωγού, η έκδοση της οποίας είναι απαραίτητη προκειμένου να ακολουθήσει το επόμενο στάδιο της διαβούλευσης και εν συνεχεία η έκδοση απόφασης έγκρισης ή απόρριψης. Εν προκειμένω, ο σχεδιασμός του έργου έχει τροποποιηθεί και ο φορέας του έργου βρίσκεται εν αναμονή της νέας βεβαίωσης παραγωγού που θα εκδοθεί κατά τα νέα χαρακτηριστικά και τον νέο σχεδιασμό του έργου. Προς επίρρωση του ανωτέρω επιχειρήματος, επισημαίνεται ότι στην σελ. 50 της ΜΠΕ αναφέρονται τα εξής: «Μέχρι την ημερομηνία σύνταξης της παρούσας μελέτης δεν έχει εκδοθεί από την ΡΑΕ η απόφαση τροποποίησης του αρχικού σχεδιασμού, ωστόσο, η ΜΠΕ συντάσσεται με βάση τον νέο σχεδιασμό του έργου.».

I. Παράνομη κατάμηση του έργου

Το υπό εξέταση έργο αποτελεί στην πραγματικότητα ενιαίο έργο με τον ΑΣΠΗΕ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΙΣΧΥΟΣ 31,5 MW ΜΕ ΤΑ ΣΥΝΟΔΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΚΕΡΑΣΟΥΔΑ – ΑΚΟΝΙΑ ΤΩΝ Δ.Ε. ΒΛΑΣΤΗΣ & ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΕΟΡΔΑΙΑΣ & ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ ΤΩΝ Π.Ε. ΚΟΖΑΝΗΣ & ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ», έργο το οποίο βρίσκεται σε διαβούλευση με ΠΕΤ: 2302915125, καθώς αμφότερα έχουν τον ίδιο φορέα «ΚΕΡΑΣΟΥΔΑ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ» και όλες οι ενέργειες σχετικά με την έκδοση βεβαιώσεων παραγωγού έγιναν την ίδια ημερομηνία ενώ τα δύο έργα χωροθετούνται πολύ κοντά (απόσταση 5.827 μ.). Το γεγονός ότι πρόκειται για ενιαίο έργο με τον υπό μελέτη ΑΣΠΗΕ ισχύος 16,8MW στη θέση “ΠΥΡΓΟΣ-ΑΣΥΡΜΑΤΟΣ” της Δημοτικής Ενότητας Κλεισούρας, του Δήμου Καστοριάς, της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς είναι λοιπόν αυταπόδεικτο και προκύπτει και από το κεφάλαιο της ιστορικής

εξέλιξης που παρατίθεται στις ΜΠΕ που έχουν κατατεθεί για την αδειοδότηση του εκάστοτε έργου. Πιο αναλυτικά, στις σελ. 49-50 της ΜΠΕ του υπό μελέτη ΑΣΠΗΕ στη θέση «ΠΥΡΓΟΣ – ΑΣΥΡΜΑΤΟΣ» αναφέρονται τα ακόλουθα: «Ο υπό εξέταση Αιολικός Σταθμός Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) έχει λάβει την υπ.αρ. 0124/2021 Βεβαίωση Παραγωγού από τη ΡΑΕ (ΑΔΑ: 6ΛΟΔΙΔΞ-ΝΜΘ, Α.Μ. Αδειών ΡΑΕ: ΑΔ-02648), όπως αυτή επισυνάπτεται σε Παράρτημα της παρούσης, σε αντικατάσταση της υπ.αρ. 779/2011 απόφασης της ΡΑΕ για χορήγηση άδειας παραγωγής (σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 22, παρ. 12 και 14, άρθρου 25, παρ. 4, του ν. 4685/2020). Η αρχική υπ.αρ. 779/2011 Βεβαίωση Παραγωγού αφορούσε ΑΣΠΗΕ εγκατεστημένης ισχύος 16,2 MW στη θέση «ΟΞΥΑ - ΠΥΡΓΟΣ - ΑΣΥΡΜΑΤΟΣ», των Δημοτικών Ενοτήτων Αγ. Αναργύρων και Κλεισούρας, του Δήμου Καστοριάς, της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς, με εγκατάσταση εννέα (9) ανεμογεννητριών (Α/Γ) ονομαστικής ισχύος 1,8MW έκαστη διαμέτρου 100 m. Στη συνέχεια με το με αρ.πρωτ. ΡΑΕ Ι-293085/11.12.2020 έγγραφο κατατέθηκε από την εταιρεία «ΚΕΡΑΣΟΥΔΑ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ» και δ.τ. «ΚΕΡΑΣΟΥΔΑ Μ.Α.Ε.» αίτημα για τροποποίηση της ως άνω Βεβαίωσης Παραγωγού για: α) την αλλαγή της επωνυμίας από «ΚΕΡΑΣΟΥΔΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ» με δ.τ. «ΚΕΡΑΣΟΥΔΑ ΑΕ» σε «ΚΕΡΑΣΟΥΔΑ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ» με δ.τ. «ΚΕΡΑΣΟΥΔΑ Μ.Α.Ε.» και β) τη μείωση των ορίων του γηπέδου. Παράλληλα με την εκπόνηση της παρούσας μελέτης η εταιρεία κατέθεσε στις 24/02/2023 στη ΡΑΕ το με αρ.πρωτ. ΡΑΕ:Ι-346716/28.02.2023 αίτημα τροποποίησης της υπ.αρ. 0124/2021* Βεβαίωση Παραγωγού για:

1. Αλλαγή του τύπου και του αριθμού των ανεμογεννητριών, από 9 Α/Γ τύπου Vestas V100 ισχύος 1,8MW έκαστη σε 4 Α/Γ τύπου Vestas V150 ισχύος 4,2MW έκαστη.
2. Αύξηση της εγκατεστημένης ισχύος (μικρότερη του 10%) από 16,2 MW σε 16,8 MW.
3. Αύξηση της μέγιστης ισχύος παραγωγής (μικρότερη του 10%) από 16,2 MW σε 16,8 MW.
4. Μετακίνηση των θέσεων των ανεμογεννητριών εντός του νέου πολυγώνου.
5. Μείωση (κατάργηση) του δυτικού γηπέδου εγκατάστασης και μείωση των ορίων του ανατολικού γηπέδου εγκατάστασης.
6. Αλλαγή του τοπωνυμίου από «Οξυά – Πύργος - Ασύρματος» σε «Πύργος-Ασύρματος».

Μέχρι την ημερομηνία σύνταξης της παρούσας μελέτης δεν έχει εκδοθεί από την ΡΑΕ η απόφαση τροποποίησης του αρχικού σχεδιασμού, ωστόσο, η ΜΠΕ συντάσσεται με βάση τον νέο σχεδιασμό του έργου. Τα όρια και η έκταση του πολυγώνου του ΑΣΠΗΕ αποτελούν υποσύνολο και εμπεριέχονται πλήρως στο αρχικό πολύγωνο όπως αυτό αποτυπώνεται στο τοπογραφικό σκαρίφημα στη Βεβαίωση Θέσης Εγκατάστασης του Σταθμού της ΡΑΕ που συνοδεύει την υπ.αρ. ΑΔ-02648 άδεια παραγωγής, όπως παρατίθεται στο παράρτημα Ι.» ενώ στις σελ. 41-42 της ΜΠΕ για τον ΑΣΠΗΕ στη θέση ΚΕΡΑΣΟΥΔΑ – ΑΚΟΝΙΑ αναφέρονται τα εξής: «Αρχικά κατατέθηκε αίτηση για χορήγηση άδειας παραγωγής από τη ΡΑΕ όπου και εκδόθηκε η υπ. αρ. 1016/2021 άδεια παραγωγής της ΡΑΕ η οποία στη συνέχεια τροποποιήθηκε με την υπ' αρ. ΒΕΒ – 0123*/2021 βεβαίωση παραγωγής. Για τον παρόντα σχεδιασμό του έργου έχει κατατεθεί αίτημα τροποποίησης στη ΡΑΕ με αρ.πρωτ. Ι-346719/28.02.2023 που αναμένεται να εκδοθεί εντός των αμέσως επόμενων εβδομάδων.».

Συνεπώς, πρόκειται για ένα ενιαίο στην πραγματικότητα έργο συνολικής ισχύος 48,3 MW (16,8 MW + 31,5 MW), το οποίο κατατάσσεται στην υποκατηγορία Α1 και όχι στην κατηγορία Α2, στην οποία εντάσσονται τα δύο ξεχωριστά έργα ΑΣΠΗΕ. Πρόκειται λοιπόν για παράνομη κατάτμηση έργου. Αναλυτικότερα, σύμφωνα με την Υ.Α. 37674/2016 (ΦΕΚ 2471/Β/10.08.2016) «Τροποποίηση και κωδικοποίηση της υπουργικής απόφασης 1958/2012 – Κατάταξη δημοσίων και ιδιωτικών έργων και

δραστηριοτήτων σε κατηγορίες και υποκατηγορίες σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 4 του Ν. 4014/21.9.2011 (ΦΕΚ 209/Α/2011) όπως αυτή έχει τροποποιηθεί και ισχύει», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει [βλ. ΥΑ αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΙΠΑ/ 17185/1069 (ΦΕΚ 841/Β/24.02.2022) και ΥΑ αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΙΠΑ/64712/4464 (ΦΕΚ 3636/Β/11.07.2022)], το ενιαίο έργο συνολικής ισχύος 48,3 MW κατατάσσεται στην 10^η Ομάδα έργων «ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ», α/α 1.α «Ηλεκτροπαραγωγή από αιολική ενέργεια στην ξηρά», και στην στην Υποκατηγορία Α1 (P>45 MW ή P>35MW και εντός περιοχών δικτύου Natura 2000 ή L≥20 km).

II. Δυσμενείς επιπτώσεις επί της πανίδας – είδος προτεραιότητας - υποεκτίμηση των επιπτώσεων

Στην περιοχή εγκατάστασης του έργου συναντάται η καφέ αρκούδα, καθώς το όρος Άσκιο αποτελεί το ανατολικότερο όριο εξάπλωσης του είδους (βλ. σελ. 162 ΜΠΕ). Σημειωτέον ότι η καφέ αρκούδα χρήζει αυξημένης προστασίας βάσει διεθνών συμβάσεων. Δύο είναι οι καταγεγραμμένες δύο διακριτές Πιέσεις/Απειλές με υψηλή ένταση για την καφέ αρκούδα στην Ελλάδα: Β09 Αποψίλωση δασών, αφαίρεση όλων των δέντρων, G10 Παράνομο κυνήγι/θανάτωση, ενώ πίεση/απειλή με μέτρια ένταση αποτελεί η Αιολική, κυματική και παλιρροιακή ενέργεια, συμπεριλαμβανομένης της υποδομής. Στην ΜΠΕ εντούτοις υποεκτιμώνται καταφανώς οι επιπτώσεις στο συγκεκριμένο είδος τόσο από την κατασκευή των ΑΣΠΗΕ μεμονωμένα όσο και από την κατασκευή και λειτουργία και επιπλέον ΑΣΠΗΕ στην περιοχή, δηλαδή συνεργιστικά-σωρευτικά. Σημειώνεται ότι με τη διάνοιξη νέας οδοποιίας εν προκειμένω διευκολύνεται η πρόσβαση σε σημεία στα οποία μέχρι πρότινος δεν υπήρχε καθόλου πρόσβαση με αποτέλεσμα να διευκολύνεται και να εμφανίζεται έντονη κυνηγετική δραστηριότητα, και ως εκ τούτου να εμφανίζεται και η δεύτερη απειλή υψηλής πίεσης για την αρκούδα. Περαιτέρω, σημειώνεται ότι η καφέ αρκούδα είναι είδος προτεραιότητας σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, και συνεπώς η πολιτεία έχει την υποχρέωση να λάβει αποτελεσματικά μέτρα προστασίας για το είδος και να παραλείπει να προβαίνει σε ενέργειες, ήτοι να μην αδειοδοτεί έργα που υποβαθμίζουν τους οικοτόπους όπου φιλοξενείται το είδος ή έχουν εν γένει δυσμενείς επιπτώσεις στο είδος. Σημειώνεται επίσης ότι η Ελλάδα έχει καταδικαστεί στο παρελθόν για το γεγονός ότι προέβη σε ενέργειες που έπλητταν οικότοπους προτεραιότητας και είδη προτεραιότητας. Προς επίρρωση αυτού επισημαίνεται ότι το ΔΕΕ στην απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2016 στην υπόθεση C-504/14 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η Ελλάδα, παραλείποντας να λάβει τα μέτρα που ορίζονται στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ 1992, L 206, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/105/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ης Νοεμβρίου 2006 (ΕΕ 2006, L 363, σ. 368), ώστε να αποφευχθεί η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και η παρενόχληση του είδους για το οποίο η περιοχή έχει χαρακτηριστεί, καθώς και ότι έχοντας επιτρέψει, χωρίς τη διενέργεια καμίας εκτιμήσεως επιπτώσεων, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43, παρεμβάσεις οι οποίες είναι δυνατόν να επηρεάζουν σημαντικά την εν λόγω περιοχή, είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια, υποβαθμίζοντας και καταστρέφοντας την περιοχή φωλιάσματος του είδους προτεραιότητας *Caretta caretta*, που έχει παρουσία στον τόπο αυτόν, προκαλώντας ενοχλήσεις στο εν λόγω είδος και, τέλος, υποβαθμίζοντας και καταστρέφοντας τους οικότυπους αμμοθινών 2110, 2220 και τον οικότοπο προτεραιότητας 2250, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει βάσει των διατάξεων της οδηγίας 92/43. Περαιτέρω, ενδεικτικά παρατίθεται η παρ. 60 της ως άνω απόφασης, όπου σχετικά με την ελληνική πολιτεία αναφέρει ότι «Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι, έχοντας ανεχτεί τη διάνοιξη πέντε νέων οδών προς την παραλία του Αγιαννάκη, καθώς και την ασφαλτόστρωση ορισμένων υφιστάμενων προσβάσεων και οδών, η Ελληνική Δημοκρατία δεν εμπόδισε τη δημιουργία υποδομών προσβάσεως σε αυτή την ευρισκόμενη εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας

παραλία, με αποτέλεσμα να παραβεί τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43».

Επίσης, Για ένα μεγάλο θηλαστικό όπως η αρκούδα, η επαναποίκηση περιοχών, θεωρείται φαινόμενο απόλυτα φυσιολογικό που εξελίσσεται αργά και έχει επιστημονική βάση και εξήγηση. Προκύπτει μέσω του «μηχανισμού» της γεωγραφικής διασποράς (dispersal) και μπορεί να συνδέεται άμεσα και με τις ακόλουθες συνθήκες: μία πληθυσμιακή ανάκαμψη του είδους που μπορεί να συμβαίνει και σε τοπική κλίμακα, τις οικολογικές απαιτήσεις (ecological requirements) του είδους: η μεγάλη κινητικότητα καθώς και οι αυξημένες απαιτήσεις της σε ζωτικό χώρο και τροφή, τη γεωγραφική σύνδεση κατάλληλων συνθηκών βιότοπου (συνεχόμενο και έντονο ανάγλυφο σε συνδυασμό με σχετικά συμπαγή δασοκάλυψη υψηλά τροφικά διαθέσιμα κλπ) που ευνοούν τη διασπορά. Σημειώνεται ότι ο ζωτικός χώρος που χρειάζονται οι αρκούδες σε όλο τον ετήσιο κύκλο κυμαίνεται από 206 έως 507 τετ. χλμ. (δηλ. 206.000-507.000 στρέμματα!) (αρσενικά μ.ο. 280 τετ.χλμ, θηλυκά μ.ο. 118 τετ.χλμ). Η μεγαλύτερη ανάγκη σε ζωτικό χώρο εντοπίζεται το φθινόπωρο όπου μία ενήλικη αρκούδα χρειάζεται περίπου 373 τετ.χλμ. για να βρει τροφή (βλ. Καλλιστώ, <https://www.callisto.gr/arkoyda-0>). Περαιτέρω, παρόλο που οι βασικές πληθυσμιακές παράμετροι της αρκούδας συνήθως καθορίζονται από άλλους παράγοντες (π.χ. πρακτικές διαχείρισης του είδους, φέρουσα ικανότητα ενός οικοσυστήματος), κάθε νέα επιβάρυνση, όπως η λειτουργία ενός Α.Σ.Π.Η.Ε, μπορεί να έχει δυσανάλογες επιπτώσεις σε μια ήδη επιβαρυσμένη περιοχή, ή σε μια περιοχή που βρίσκεται σε μια ρευστή κατάσταση και αλλάζει. Αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο για υποπληθυσμούς που βρίσκονται σε μια μεταβατική κατάσταση, όπως είναι η φάση ανάκαμψης του πληθυσμού της καφέ αρκούδας στην Ελλάδα και της επαναποίκησης νέων περιοχών. Η πυκνότητα των σχεδιαζόμενων Α.Σ.Π.Η.Ε στην Ελλάδα εντός της ζώνης χωροκατανομής της αρκούδας αλλά και εντός περιοχών του δικτύου Natura 2000 προοιωνίζει αρνητικές συνέπειες στον πληθυσμό και το ενδιαίτημα του είδους, αν δεν γίνει άμεσα επανασχεδιασμός από μηδενική βάση με αυστηρά κριτήρια και με επικαιροποίηση του Ε.Π.Χ.Σ.Α.Α για τις Α.Σ.Π.Η.Ε (βλ. σελ. 65 του ΕΣΔ). Επίσης, μελέτες έχουν δείξει ότι οι αρκούδες μερικές φορές αποφεύγουν και το δασικό οδικό δίκτυο, γεγονός που έχει συσχετιστεί με την αυξημένη κυνηγετική πίεση (Maceet al., 1996). Τέλος, η αρκούδα ανήκει στα σαρκοφάγα θηλαστικά που επηρεάζονται αρνητικά από την κατασκευή οδικών αξόνων (Rytwinski and Fahrig, 2015), ενώ τα είδη που πραγματοποιούν μεγάλες μετακινήσεις κρίνονται ως πιο ευάλωτα στην επιρροή των οδικών δικτύων, γιατί αλληλοεπιδρούν με τους δρόμους με μεγαλύτερη συχνότητα από ότι λιγότερο κινητικά είδη (Rytwinski and Fahrig, 2012). Η ίδια λοιπόν η κατασκευή του ΑΣΠΗΕ εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για το είδος (εκτόπιση λόγω θορύβου από τις α/γ ή από την περαιτέρω ανθρώπινη δραστηριότητα, χαρακτηριστικό του είδους περί αποφυγής περιοχών ακόμα και με χαμηλής έντασης θόρυβο κ.α.). Όπως προελέχθη, η αρκούδα είναι είδος με μεγάλο ζωτικό χώρο, κάτι που σημαίνει ότι ενδέχεται να επηρεαστεί από το έργο. Τέλος, αξίζει να τονιστεί ότι σύμφωνα με την 4η Εθνική Αναφορά στο πλαίσιο του άρ. 17 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για την περίοδο 2013-2018, η Κατάσταση Διατήρησης της καφέ αρκούδας αξιολογήθηκε ως μη ευνοϊκή (Infavourable – Inadequate, U1) ενώ υπάρχουν έντεκα διακριτές πιέσεις/απειλές με μέτρια ένταση για την καφέ αρκούδα, οι οποίες σχετίζονται με τις διαδικασίες παραγωγής ενέργειας και την ανάπτυξη σχετικών υποδομών καθώς επίσης και με την κατασκευή και λειτουργία συστημάτων μεταφορών. Σύμφωνα με το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (Μερτζάνης 2009), τα αμιγή και μικτά δάση φυλλοβόλων και κωνοφόρων της ορεινής και ημι-ορεινής ζώνης αποτελούν το κατεξοχήν ενδιαίτημα της Καφέ αρκούδας. Επιπροσθέτως, σχετικά με την καφέ αρκούδα, σημαντικό ρόλο σε ό,τι αφορά τα τροφικά διαθέσιμα παίζουν και οι αγροδασικές διαπλάσεις της ημιορεινής ζώνης, με υψηλή μωσαϊκότητα (διάκενα) αλλά και οι βραχώδεις εξάρσεις, ως κατάλληλοι τομείς διαχείμασης. Η χρήση της υπο-αλπικής ζώνης αφορά κυρίως μετακινήσεις προς γειτονικούς τομείς, με κατάλληλο ενδιαίτημα ή και τομείς διαχείμασης. Επιπλέον, οι καφέ αρκούδες ζουν συχνά σε εκτεταμένες, αδιατάρακτες δασικές εκτάσεις, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα δέντρων και

βιοκλιματικών ζωνών (Zedrosser et al., 2001). Μπορούν επίσης να ζήσουν και σε περιοχές με μεσογειακή βλάστηση, στις οποίες αναμειγνύονται χορτολιβαδικές εκτάσεις και περιοχές με θαμνώδη βλάστηση (Hernando et al. In review). Σημειώνεται ότι με την υλοποίηση του έργου θα επέλθει καταστροφή κρίσιμων ενδιαιτημάτων για την καφέ αρκούδα, καθώς το έργο χωροθετείται εντός περιοχών όπου συναντώνται ακριβώς οι ανωτέρω εκτάσεις. Ειδικότερα, όπως αναγράφεται στην σελ. 215 της ΜΠΕ: «Η άμεση περιοχή μελέτης, με βάση το πρόγραμμα Corine Land Cover (2018) καλύπτεται στο μεγαλύτερο ποσοστό από δάση πλατύφυλλων, με κυρίαρχο είδος στο πολύγωνο εγκατάστασης την οξυά (Fagus sylvatica). Σημαντική έκταση καταλαμβάνουν επίσης τα λιβάδια και τα βοσκοτόπια με τη χαρακτηριστική χαμηλή χορτολιβαδική βλάστηση από αγρωστώδη και ψυχανθή και ακολουθούν οι γεωργικές καλλιέργειες και εν συνεχεία οι μεταβατικές δασώσεις-θαμνώδεις εκτάσεις και τα δάση κωνοφόρων.». Οι επιπτώσεις αυτές μάλιστα πρέπει να ειπωθούν συνεργιστικά καθώς πρόκειται στην ευρύτερη περιοχή να εγκατασταθούν και άλλοι ΑΣΠΗΕ, οι 3 εκ των οποίων έχουν λάβει και ΑΕΠΟ και ο ένας εκ των οποίων απέχει μόλις 11 μέτρα από το υπό εξέταση έργο. Ειδικότερα, στην ευρύτερη περιοχή πρόκειται να εγκατασταθούν οι εξής ΑΣΠΗΕ (βλ. σελ 52 ΜΠΕ):

- 1) ΑΣΠΗΕ ισχύος 55 MW του φορέα GREEKSTREAM ENERGY ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ στη θέση ΤΣΟΥΜΑ ΦΟΥΡΛΟΥ (ΑΔ-07971) σε απόσταση 11 μ. (έχει εκδοθεί ΑΕΠΟ)
- 2) ΑΣΠΗΕ ισχύος 26 MW του φορέα ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΔΟΥΚΑΣ Μ.Α.Ε. στη θέση ΔΟΥΚΑΣ (ΑΔ-02450) σε απόσταση 3818 μ. (έχει εκδοθεί ΑΕΠΟ)
- 3) ΑΣΠΗΕ ισχύος 32.4 MW του φορέα ΚΕΡΑΣΟΥΔΑ Μ.Α.Ε. στη θέση ΠΥΡΓΟΣ – ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ – ΚΕΡΑΣΟΥΔΑ - ΑΚΟΝΙΑ (ΑΔ-02755) σε απόσταση 5827 μ.
- 4) ΑΣΠΗΕ ισχύος 24MW του φορέα GREEN VELOCITY 4 Μ.Ι.Κ.Ε. στη θέση ΚΕΔΡΑ (ΑΔ-07106) σε απόσταση 6397 μ.
- 5) ΑΣΠΗΕ ισχύος 11MW του φορέα ΚΟΡΗΣΟΣ Ι ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΙΚΕ στη θέση ΚΟΡΗΣΟΣ 1 (ΑΔ-02874) σε απόσταση 6811 μ.
- 6) ΑΣΠΗΕ ισχύος 7.2MW του φορέα ΤΗΔΕΑΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΠΕ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΙΚΕ στη θέση ΑΣΠΡΟΓΕΙΑ (ΑΔ-08815) σε απόσταση 7608 μ.
- 7) ΑΣΠΗΕ ισχύος 38.4MW του φορέα ΤΙΘΗΝΗ ΑΙΟΛΙΚΑ ΠΑΡΚΑ ΙΚΕ στη θέση ΚΟΡΟΜΗΛΙΑ (ΑΔ-02899) σε απόσταση 8368 μ.

Η ευρύτερη περιοχή λοιπόν πρόκειται να μετατραπεί σε ένα τεράστιο αιολικό πάρκο, καθώς άλλοι 7 ΑΣΠΗΕ δρομολογούνται στην περιοχή εντός ακτίνας 10 χλμ από το υπό εξέταση έργο, απόσταση η οποία σαφώς και είναι αμελητέα για ένα είδος με τόσο μεγάλο ζωτικό χώρο, όπως η αρκούδα. Για τον λόγο αυτό άλλωστε, οι συνεργιστικές επιπτώσεις ορθό θα ήταν να αξιολογούνται με τους ΑΣΠΗΕ και γενικά με τα λοιπά έργα ΑΠΕ εντός περιοχής με μεγαλύτερη ακτίνα.

Επίσης, ο θόρυβος που θα προκαλείται από το έργο θα επιφέρει επίσης αρνητικές επιπτώσεις στην καφέ αρκούδα, καθώς, παρότι ο θόρυβος λειτουργίας μιας ανεμογεννήτριας είναι συνήθως χαμηλότερος από 60 - 75 dB, κατά τη λειτουργία ενός Α.Σ.Π.Η.Ε και ιδίως κατά την φάση κατασκευής του αναμένονται επιπτώσεις στην καφέ αρκούδα, δεδομένου ότι αναμένονται θόρυβοι άνω των 60 - 75 dB, ο οποίοι θα μπορούσαν να έχουν περαιτέρω αρνητικές επιπτώσεις στη συμπεριφορά της καφέ αρκούδας στην περιοχή, π.χ. αποφυγή σημαντικών περιοχών τροφοληψίας ή/και περιοχών σημαντικών για τον χειμέριο λήθαργο και διαδρόμων μετακίνησης. Η δημιουργία οδικού δικτύου πρόσβασης σε έναν Α.Σ.Π.Η.Ε, σε συνδυασμό με τη γενικότερη αύξηση της κυκλοφορίας βαρέων οχημάτων και της συνεπακόλουθης ανθρώπινης δραστηριότητας μπορεί να έχει ποικίλες επιπτώσεις. Είναι επίσης αυταπόδεικτο ότι τα επίπεδα θορύβου θα είναι σαφώς μεγαλύτερα σωρευτικά-συνεργιστικά με τους λοιπούς ΑΣΠΗΕ με τους οποίους γειτνιάζει το έργο, και κατά τη φάση λειτουργίας του έργου και των λοιπών ΑΣΠΗΕ, οπότε και θα υπάρχει μια πολύ μεγάλη έκταση με τον διαρκή μηχανικό θόρυβο των α/γ.

Περαιτέρω, η δημιουργία οδικού δικτύου πρόσβασης σε έναν Α.Σ.Π.Η.Ε, σε συνδυασμό με τη γενικότερη αύξηση της κυκλοφορίας βαρέων οχημάτων και της συνεπακόλουθης ανθρώπινης δραστηριότητας μπορεί να έχει ποικίλες επιπτώσεις, με κυριότερη, την αλλοίωση, απώλεια και τον κατακερματισμό σημαντικών καταστημάτων του ενδιαφέροντος της καφέ αρκούδας. Αν και οι επιπτώσεις από την αύξηση της κυκλοφορίας οχημάτων στην αρκούδα είναι ευρέως γνωστές (Kaczensky et al., 2003; Van Manen et al., 2012), ο κυκλοφοριακός φόρτος στους δρόμους πρόσβασης που σχετίζεται με τη λειτουργία ενός Α.Σ.Π.Η.Ε αναμένεται να είναι τόσο χαμηλός (πιθανώς μερικά αυτοκίνητα την ημέρα), που δεν αναμένεται να έχει καμία επίπτωση στη συμπεριφορά της καφέ αρκούδας σε μια περιοχή. Αντιθέτως, η παρουσία της καφέ αρκούδας κοντά σε δρόμους του δευτερεύοντος οδικού δικτύου τη νύχτα στην Ελλάδα φαίνεται να είναι αυξημένη και να σχετίζεται με τη χρήση των δρόμων αυτών ως διάδρομων μετακίνησης (corridors) (Ordiz et al., 2011; De Gabriel Hernando et al., 2020). Η κύρια επίπτωση από τα συνοδά έργα των Α.Σ.Π.Η.Ε είναι η διάνοιξη νέου ή η διαπλάτυνση υφιστάμενου οδικού δικτύου με γεωμετρικά χαρακτηριστικά τέτοια, ώστε να διευκολύνουν τη μεταφορά του εξοπλισμού στα σημεία εγκατάστασης. Το τελικό αποτέλεσμα είναι η βίαιη κατάτμηση/διάσπαση του ενδιαφέροντος και η αλλοίωση του φυσικού τοπίου, που συνδέεται άμεσα με τις διαδρομές κίνησης της άγριας πανίδας (συμπεριλαμβανομένης και της καφέ αρκούδας). Συγκεκριμένα, το ορεινό ανάγλυφο στο οποίο συχνά προβλέπεται να γίνουν οι διανοίξεις οδών (κυρίως σε αυχένες) θα δημιουργήσουν ένα πρόσθετο ανθρωπογενές εμπόδιο σε ότι αφορά την «αντίσταση του τοπίου» (landscape resistance), δυσκολεύοντας τις μετακινήσεις των ατόμων αρκούδας από και προς ελκτικά καταστήματα του ενδιαφέροντος αφενός, και αφετέρου τις μετακινήσεις μεγαλύτερης εμβέλειας σε τομείς επαναποίκησης. Ως γενική διαπίστωση ισχύει ότι ο κατακερματισμός των ενδιαφερόντων της αρκούδας από το οδικό δίκτυο την εξωθεί στο να χρησιμοποιεί μικρότερη επιφάνεια κατάλληλου ενδιαφέροντος ή να μετατοπίζεται σε χαμηλότερης οικολογικής αξίας ενδιαίτημα. Παράλληλα, οι επιπτώσεις από τη χρήση του καινούριου οδικού δικτύου πρόσβασης ενός Α.Σ.Π.Η.Ε για λόγους αναψυχής και η αυξημένη προσβασιμότητα σε περιοχές με συνήθως πολύ χαμηλή ανθρώπινη δραστηριότητα είναι πολύ πιο σημαντικές από τις επιπτώσεις που σχετίζονται με τη χρήση του οδικού δικτύου πρόσβασης για τη λειτουργία του Α.Σ.Π.Η.Ε (Heldin and Alvares, 2011). Ακόμα και αν οι δρόμοι πρόσβασης αποκλειστούν με μπάρες, αυτό συνήθως δεν παρεμποδίζει τη χρήση τους από πεζούς, ποδηλάτες και χρήστες τροχοφόρων εκτός δρόμου, που θα τους δίνει πρόσβαση σε αδιατάρακτες περιοχές, οι οποίες μέχρι πρότινος ήταν προσιτές μόνο στην άγρια πανίδα. Η αυξημένη προσβασιμότητα σε περιοχές που σχετίζονται με τη δημιουργία ενός Α.Σ.Π.Η.Ε αναμένεται να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην καφέ αρκούδα, καθώς το είδος προτιμά συνήθως ως βιότοπο δυσπρόσιτες περιοχές με απότομο ανάγλυφο και χαμηλή ανθρώπινη παρουσία (Theuerkauf et al., 2003; Johnson et al., 2005; George and Crooks, 2006; Elfstrom et al., 2008; May et al., 2008), τις οποίες χρησιμοποιεί ως περιοχές τροφοληψίας ή για τον χειμέριο λήθαργο. Αυτές είναι ακριβώς και οι περιοχές που συνήθως προτιμώνται για τη λειτουργία ενός Α.Σ.Π.Η.Ε (ισχύει και για την Ελλάδα). Σε αυτές τις περιπτώσεις οι αρνητικές επιδράσεις στην άγρια πανίδα μπορεί να είναι είτε βραχύχρονες [δηλαδή, μόλις λίγων ωρών (Andersen et al., 1996; Olsson et al., 2007; Naylor et al., 2008)], είτε μακρόχρονες και να επηρεάζουν τελικά και τη βιωσιμότητα ενός είδους (Gill et al., 2001; Frair et al., 2008). Στην καφέ αρκούδα η ανθρώπινη όχληση είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τη συμπεριφορά του είδους. Η απώλεια του ενδιαφέροντος που συνδέεται με την εγκατάσταση και λειτουργία Α.Σ.Π.Η.Ε είναι μόνιμη, αλλά συνήθως, συγκριτικά με το συνολικό μέγεθος του διαθέσιμου βιότοπου, σχετικά μικρή. Για τον λόγο αυτό οι επιπτώσεις σε είδη που έχουν μεγάλο ζωτικό χώρο και διανύουν μεγάλες αποστάσεις, όπως η καφέ αρκούδα, πρέπει να θεωρούνται χαμηλότερης έντασης (Arnett et al., 2007; Kuvlesky et al., 2007). Παρόλα αυτά είναι σημαντικό οι Α.Σ.Π.Η.Ε να μη χωροθετούνται σε περιοχές ζωτικής σημασίας για ένα είδος, όπως είναι οι σημαντικές περιοχές τροφοληψίας (Walter et al., 2006), οι περιοχές που είναι σημαντικές για τον χειμέριο λήθαργο ή σε περιοχές που διασφαλίζουν τη (γενετική) συνεκτικότητα (connectivity) των

πληθυσμών. Πρόσφατη μελέτη στην Κροατία και προκειμένου να προστατευτούν οι σημαντικές περιοχές του ενδιαφέροντος της αρκούδας από κατασκευή/εγκατάσταση Α.Σ.Π.Η.Ε κατέληξε στην αποτύπωση και βαθμονόμηση ζωνών αποκλεισμού εγκατάστασης Α.Σ.Π.Η.Ε (Kusak and Huber, 2016). Η εκπόνηση μιας παρόμοιας μελέτης στην Ελλάδα κρίνεται ως απολύτου προτεραιότητας. Η λειτουργία ενός Α.Σ.Π.Η.Ε είναι μόνο μία από τις πολλές ανθρωπογενείς δραστηριότητες που μπορεί να επηρεάζουν την πληθυσμική κατάσταση και τη συμπεριφορά ενός είδους σε μια περιοχή. Για τον λόγο αυτό είναι απαραίτητο οι επιπτώσεις της λειτουργίας ενός Α.Σ.Π.Η.Ε να μη μελετώνται μεμονωμένα, αλλά σε συνδυασμό με όλες τις υπόλοιπες ανθρωπογενείς δραστηριότητες σε μια περιοχή. Από άποψη προστασίας της βιοποικιλότητας, το μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι σωρευτικές επιπτώσεις, δηλαδή οι επιπτώσεις των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με τις επιπτώσεις προηγούμενων, παρόντων ή και μελλοντικών μορφών εκμετάλλευσης μιας περιοχής. Παρόλο που οι βασικές πληθυσμιακές παράμετροι της αρκούδας συνήθως καθορίζονται από άλλους παράγοντες (π.χ. πρακτικές διαχείρισης του είδους, φέρουσα ικανότητα ενός οικοσυστήματος), κάθε νέα επιβάρυνση, όπως η λειτουργία ενός Α.Σ.Π.Η.Ε, μπορεί να έχει δυσανάλογες επιπτώσεις σε μια ήδη επιβαρυνόμενη περιοχή, ή σε μια περιοχή που βρίσκεται σε μια ρευστή κατάσταση και αλλάζει. Αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο για υποπληθυσμούς που βρίσκονται σε μια μεταβατική κατάσταση, όπως είναι η φάση ανάκαμψης του πληθυσμού της καφέ αρκούδας στην Ελλάδα και της επαναποίκησης νέων περιοχών. Η ανθρώπινη δραστηριότητα μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στο ενδιαίτημα της καφέ αρκούδας μέσω της αλλοίωσης, απώλειας και κατάτμησης του διαθέσιμου βιοτόπου, που συνδέεται κυρίως με αγροκτηνοτροφικές ή/και υλοτομικές δραστηριότητες, την αστικοποίηση περιοχών της υπαίθρου αλλά και την κατασκευή και λειτουργία έργων παραγωγής ενέργειας και υποδομών μεταφορών. Σε πολλές περιοχές της Ευρώπης το φυσικό ενδιαίτημα της αρκούδας και οι αδιατάρακτες περιοχές γενικότερα μειώνονται εξαιτίας της ανθρώπινης δραστηριότητας. Περαιτέρω, στην καφέ αρκούδα η ανθρώπινη όχληση είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τη συμπεριφορά του είδους.

Επίσης, με την υλοποίηση του έργου θα επέλθει καταστροφή των κρίσιμων ενδιατημάτων για την καφέ αρκούδα, καθώς «*η άμεση περιοχή μελέτης, με βάση το πρόγραμμα Corine Land Cover (2018) καλύπτεται στο μεγαλύτερο ποσοστό από δάση πλατύφυλλων, με κυρίαρχο είδος στο πολύγωνο εγκατάστασης την οξυά (Fagus sylvatica). Σημαντική έκταση καταλαμβάνουν επίσης τα λιβάδια και τα βοσκοτόπια με τη χαρακτηριστική χαμηλή χορτολιβαδική βλάστηση από αγρωστώδη και ψυχανθή και ακολουθούν οι γεωργικές καλλιέργειες και εν συνεχεία οι μεταβατικές δασώσεις-θαμνώδεις εκτάσεις και τα δάση κωνοφόρων.*» (βλ. σελ. 215 ΜΠΕ). Επίσης, λίγο πιο κάτω στην σελ. 215 της ΜΠΕ αναφέρονται τα ακόλουθα: «*Η επικρατούσα χλωρίδα εντός του πολυγώνου εγκατάστασης του έργου απαρτίζεται από δάσος οξυάς και χαμηλά χορτολιβαδικά είδη στις λιβαδικές εκτάσεις. Ειδικότερα, οι θέσεις εγκατάστασης των ανεμογεννητριών, αλλά και τα συνοδά έργα οδοποιίας εντοπίζονται στις παρυφές του δάσους σε λιβαδικές εκτάσεις που δε φέρουν υψηλή δενδρώδη βλάστηση, παρά μόνο σε μικρό ποσοστό, ενώ ακόμη και η Α/Γ4 που στην εικόνα διακρίνεται εντός πολυγώνου με κωδικό 311 (δάσος πλατυφύλλων), στην πραγματικότητα πρόκειται για ξέφωτο χωρίς υψηλή βλάστηση.*».

III. ΜΗ ΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΗΣ ΑΠΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

Βάσει των διατάξεων του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ η ελάχιστη απόσταση που προβλέπεται μεταξύ των κηρυγμένων πολιτιστικών μνημείων και των ιστορικών τόπων ορίζεται ως $A=7d$, όπου (d) η διάμετρος της φτερωτής της ανεμογεννήτριας, τουλάχιστον 500 μ. Εν προκειμένω, η απόσταση αυτή είναι 1050 μέτρα (βλ. σελ. 75 ΜΠΕ). Ωστόσο, η απόσταση αυτή δεν τηρείται σε σχέση με το νεότερο μνημείο «Ι. Ναός Αγίου Δημητρίου, Κλεισούρα, Καστοριά», το οποίο απέχει μόλις 936,01 μ. από την Α/Γ4 (βλ. σελ. 76 ΜΠΕ).

IV. ΜΗ ΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΟΡΙΟΥ ΤΩΝ 45 DB ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟΝ ΘΟΡΥΒΟ

Το έργο πρέπει να απορριφθεί, διότι από τα προσκομιζόμενα έγγραφα δεν αποδεικνύεται ότι η παραγωγή θορύβου στην πλησιέστερη κατοικία από την λειτουργία του ΑΣΠΗΕ θα κυμαίνεται κάτω από το όριο των 45 db, όπως ορίζει το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ. Σημειώνεται ότι ο οικισμός Κλεισούρα βρίσκεται μόλις σε απόσταση 757 μ. από την πλησιέστερη ανεμογεννήτρια, Α/Γ4 (βλ. σελ. 88 ΜΠΕ).

Συμπέρασμα

Από τα ανωτέρω συνάγεται με ιδιαίτερα πρόδηλο τρόπο ότι η ΜΠΕ εμφανίζει ουσιώδεις ελλείψεις με αποτέλεσμα να είναι απορριπτέα, ενώ η δε κατασκευή του έργου δεν πρέπει να αδειοδοτηθεί, διότι σε συνδυασμό με τα άλλα έργα που χωροθετούνται στην ευρύτερη περιοχή θα έχει αρνητικότερες επιπτώσεις στα είδη πανίδας, μεταξύ των οποίων του λύκου και της αρκούδας. Επίσης, η υλοποίηση του έργου θα επιφέρει οπτική όχληση και θα οδηγήσει στην υποβάθμιση του τοπίου, παρά το γεγονός μάλιστα ότι εντός της περιοχής μελέτης καθώς και του πολυγώνου εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ, στο όριο των πλατειών Α/Γ3 και Α/Γ4, εντοπίζεται το Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους με την ονομασία «Λέχοβο, Κλεισούρα, Βαρικό» και με κωδικό ΑΤ4011023.

Υπογραφή

ΖΙΑΚΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ